

След такова принципно разграничаване дейностите на транспорта и съобщенията към сферата на материалното производство и сферата на непроизводствените услуги, трябва от съществуващото многообразие на тия дейности да се отделят дейностите, които се отнасят към материалното производство. На пръв поглед това изглежда лесно осъществимо. Но при самото изчисляване участието на транспорта и съобщенията в създаването на обществен продукт и национален доход изникват редица особености, за разрешаването на които трябва да се обърне особено внимание. Например товарните и пътническите превози почти във всички видове транспорт не са отделени като самостоятелни дейности поради особения характер на транспортните предприятия. Средствата за производство, в случая подвижният състав, извършва както товарни, така и пътнически превози. Да вземем железопътния транспорт, където това явление е най-характерно. Едни и същи локомотиви возят товарни и пътнически влакове. Релсовият път, гаровите инсталации и гаровият персонал обслужват както товарните, така и пътническите влакове. Освен това, с пътническите влакове се превозват колетни и багажни пратки, поща и др., с които се обслужват производствените отрасли. Такова е положението и при водния транспорт. Един и същ кораб превозва едновременно товари и пътници. Пощата, телефонът, телеграфът извършват лични услуги на населението, но същите обслужват и предприятията от производствените отрасли. Установяването на валовата продукция и съответните материални разходи, необходими при изчисляването на чистата продукция от товарните превози на даден вид транспорт при такова сливане на товарните и пътнически превози, представлява трудно разрешима задача.

В досегашната наша практика за изчисляване валовата и чиста продукция от транспорта се използва годишната счетоводна отчетност на транспортните предприятия, главно в разделите за реализацията на транспортната продукция и себестойността на превозите. Като валова продукция за транспорта се приемат приходите от товарните превози. Приходите от товарни превози на едно транспортно предприятие са материалните разходи на предприятията от производствените отрасли, или с други думи, част от стойността на тяхната продукция, получена при транспортирането на материалите и на самата готова продукция. За установяване съответната част материални разходи, извършени само за товарните превози, се прилага коефициентът на приведената продукция. Този коефициент представлява съотношението между тон и пътник — километрите в общия обем транспортна продукция, изразена в приведени тон-километри. Чистата продукция е разликата между така установените валова продукция и материални разходи.

При този метод на работа, приет като най-подходящ при транспорта, се получават приблизително верни резултати, без да могат да се обхванат пълно и точно както валовата продукция, така и материалните разходи, отнасящи се до товарния транспорт.

Това е в резултат преди всичко на редицата условности, които се приемат още при изготвянето на счетоводната отчетност в транспортните предприятия до изчисляването на чистата продукция. Така например при привеждането на пътник-километрите в тон-километри в железопътния и воден транспорт се приема, че един пътник-километър е равен на един тон-километър, обосновавайки се с това, че за произвеждането на един пътник-километър и един тон-километър, се извършват еднакво количе-